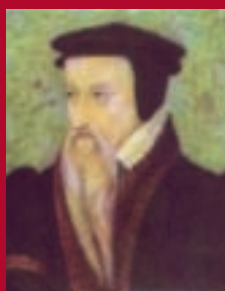

Een Hebreeuwse Catechismus van Calvijn

C. van der Spek

Theodorus Beza

Calvijn wilde zijn catechismus eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek toegankelijk maken

Ja, u leest het goed, Calvijn zorgde er voor dat zijn nieuwe catechismus uit 1543 werd vertaald in het Hebreeuws. Dat weten we van de bekende reformator Theodorus Beza. Deze was een goede vriend en geloofsgenoot van Johannes Calvijn. Beza werd geboren in Vézelay in Frankrijk in 1519 en hij stierf in hoge ouderdom in Genève in 1605. Lange tijd werkte hij nauw samen met Calvijn. Hij volgde Calvijn dan ook op als hoofd van de predikanten van Genève na diens dood in 1564.¹

Deze Beza schreef een boekje over het leven van Calvijn². Voor de dienaren van het evangelie in Oost Friesland vertaalde Calvijn op hun verzoek zelf zijn catechismus in het Latijn. In een groot aantal talen³ werd deze belangrijke catechismus vertaald, maar ook en vooral in het Grieks en in het Hebreeuws, om Grieken te onderwijzen en om de Joden te winnen voor Christus. In ons bijbelkje staat boven de tekst van Romeinen 1:16, dat dit de kern is van het geloof. 'Want ik schaam mij het Evangelie niet; want het is een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft, eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek'. Daarom wilde Calvijn zijn cate-

chismus eerst voor de Jood, maar ook voor de Griek toegankelijk maken. Een zekere Henri Etienne verzorgde de vertaling in het Grieks en Emmanuel Tremellius was verantwoordelijk voor de Hebreeuwse vertaling.

Wie was deze Emmanuel Tremellius? Tremellius werd in 1510 als zoon van Joodse ouders in Ferrara in Italië geboren. Hij ontving de gebruikelijke Joodse opvoeding, waar ook een grondige studie van het Hebreeuws bij hoorde. Zijn

Titelblad van de Hebreeuwse uitgave van de Catechismus van J. Calvijn

¹ Theodorus Beza - Wikipedia.

² La vie de Jean Calvin, Theodore de Bèze. Edition Europresse, Lausanne, 1993, blz.43.

³ Italiaans, Duits, Engels, Schots, Vlaams en Spaans.

wetenschappelijke vorming in de Hebreeuwse en Syrische talen ontving hij aan de universiteit van Padua.

Vanaf zijn 20e levensjaar kwam Emmanuel in aanraking met christenen. Hij gaf zijn leven aan Christus en hij werd in 1540 gedoopt door de naar het protestantisme nijgende Kardinaal Reginald Pole. In 1541 werd hij benoemd tot docent Hebreeuws aan de nieuw opgerichte kloosterschool in Lucca. In 1542 vluchtte de inmiddels protestant geworden Tremellius voor de Inquisitie en werd docent Hebreeuws in Straatsburg. Later probeerde hij een baan in Genève te krijgen, maar ondanks bemoeiingen van Calvijn en Farel lukte dat niet. In 1549 werd hij Professor Hebreeuws aan de universiteit van Cambridge. Nadat de katholieke Maria in 1553 koningin van Engeland werd, moest hij opnieuw vluchten. Na vele omzwervingen kreeg hij uiteindelijk een aanstelling als professor aan de universiteit van Heidelberg. Tenslotte kreeg hij een benoeming als docent Hebreeuws aan de universiteit van Sedan in Frankrijk, waar hij in 1580 stierf.⁴

In zijn Heidelbergse periode zou Tremellius de catechismus van Calvijn⁵ op diens verzoek vertaald hebben in het Hebreeuws⁶. In het Nederlands luidt de titel van deze

⁴Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon, http://www.bautz.de/bbkl/t/tremellius_i.shtml, 12.01.2006.

⁵Le Catéchisme de Genève par Jean Calvin, Editions «Je Sers», Paris, herdrukt in 1934.

⁶Geneve, Stephanus, 5314(1553/54 AD).

catechismus: ‘Leerboek voor de uitverkorenen Gods’. Op het titelblad wordt de tekst aangehaald uit Jesaja 38:19b ‘De vader maakt zijn zonen uw trouw bekend’.

In het boekje van Theodorus Beza over leven en werken van J. Calvijn vond ik deze ‘toevalstreffertje’. In de eerder aangehaalde ‘Kirchenlexicon’ is geen enkele verwijzing naar een vertaling in het Hebreeuws van de catechismus van Calvijn te vinden. Daarom is het des te opmerkelijker dat een dergelijke verwijzing wel te vinden is in de Jewish Encyclopedia.com⁷, waar staat dat Tremellius ook de ‘Catechism’ van Calvijn in het Hebreeuws vertaalde, en dat deze vertaling werd uitgegeven in Parijs in 1551. Deze laatste datum zou er op wijzen, dat Tremellius de vertaling al maakte voor zijn Heidelbergse periode.

Tremellius begint met een lange inleiding, waarbij hij het belang aangeeft van deze onderwijzing voor ‘het zaad van Abraham’ zoals hij het noemde. Vervolgens volgt hij de vragen en antwoorden, zoals beschreven door Calvijn.

Uit het bovenstaande mag duidelijk zijn, dat Calvijn een bijzondere plaats inruimde voor het Joodse volk en zich met de apostel Paulus inzette om de goede boodschap van het heil in Christus ook aan hen te verkondigen.

Omslag voor het ‘Leerboek voor de uitverkorenen Gods’